

# Ter introductie

Het eerste nummer van het *Boekmancahier* behoeft enkele woorden ter introductie. Al meer dan tien jaar geeft de bibliotheek van de Boekmanstichting een Aanwinstenlijst uit waarin de gebruiker wordt geïnformeerd over recent verschenen literatuur over de sociale aspecten van productie, distributie en consumptie van kunst en cultuur. Dit ‘kunstonderzoek’ mag zich de afgelopen jaren verheugen in een toegenomen belangstelling uit de academische en bestuurlijke wereld. Tenminste, dat is de conclusie als men de Aanwinstenlijsten bekijkt van de laatste tien jaar. Tussen 1979 en 1989 verschenen er vijftien afleveringen, dat leverde een totaal van meer dan tienduizend titels op. De collectie van de bibliotheek van de Boekmanstichting zag zich in die periode niet alleen verdubbeld, ook de diversiteit van thema’s en onderwerpen nam sterk toe.

Halverwege de jaren zeventig werd een belangrijk deel van het bibliotheekbestand nog gevormd door zogenaamde publieksonderzoeken die het exclusieve domein waren van kwantitatief ingestelde sociologen en methodologen. Meer dan voorheen is het kunstonderzoek tegenwoordig onderwerp van studie voor sociologen, pedagogen, psychologen, economen, bedrijfskundigen, juristen, bestuurskundigen, historici en kunsthistorici. Dat laat zich voor een deel verklaren uit het feit dat een toenemend aantal mensen die afgestudeerd zijn in n van bovengenoemde studierichtingen, emplooi heeft gevonden in de kunstwereld. Als beleidsadviseur, als onderzoeker of als medewerker van een kunstinstelling worden zij geconfronteerd met vragen en problemen waarvoor zij, afhankelijk van het vakgebied, specifieke oplossingen formuleren. De daaruit voortvloeiende publicaties en onderzoeksverslagen verschijnen in de regel in tijdschriften die bestemd zijn voor vakgenoten. Van een interdisciplinaire

uitwisseling van onderzoeksresultaten is tot op heden nauwelijks sprake, dit ondanks het feit dat de relevantie van veel van de betreffende onderzoeken de grenzen van het eigen vakgebied overschrijdt.

De toegenomen belangstelling van de universiteiten voor het kunstonderzoek laat zich ook illustreren door een andere ontwikkeling. Sinds kort bestaat aan tenminste zes universiteiten de mogelijkheid om studierichtingen als ‘kunsten kunstbeleid’, ‘cultuurwetenschappen’ en ‘culturele studies’ te volgen. Meestal als postpropaedeutische opleiding en, afhankelijk van de universiteit of hogeschool, met onderling verschillende accenten in de studieprogramma’s.

Ook door studenten wordt er relevant kunstonderzoek gedaan. Maar hier geldt in nog sterkere mate dat de resultaten voor het overgrote deel onopgemerkt blijven. Scripties en onderzoeksverslagen verdwijnen in het ‘grijze’ circuit of worden in het gunstigste geval in de instituutbibliotheek opgenomen. In de praktijk blijkt het materiaal nauwelijks toegankelijk en er treden onvermijdelijk dublures in de onderzoeken op. Om te komen tot een systematische inventarisatie en registratie van scripties op het terrein van het kunstonderzoek en om het onderzoek op dit gebied te stimuleren, heeft de Boekmanstichting onder meer besloten tot de instelling van een jaarlijkse scriptieprijs. In de rubriek onderwijsberichten vindt men hierover nadere informatie.

De redactie hoopt met deze initiatieven te bewerkstelligen dat juist bijdragen van studenten hun weg naar het *Boekmancahier* zullen vinden.

Het *Boekmancahier* is een kwartaalschrift over kunst, onderzoek en beleid. Voor beleidsadviseurs, onderzoekers, studenten en docenten

die zich bezighouden met sociale, psychologische, juridische, economische of beleidsmatige aspecten van kunst en cultuur denkt het *Boekmancahier* een functie te kunnen vervullen. Naast artikelen, boekbesprekingen en de rubriek discutabel waarin controversiële opvattingen kunnen worden geventileerd, vindt men in het *Boekmancahier* de rubrieken onderwijsberichten en onderzoeksberichten waarin de lezer zal worden geïnformeerd over de stand van zaken bij het kunstonderzoek.

## In dit nummer

In het openingsartikel van het eerste nummer van het *Boekmancahier* maakt Ton Bevers, socioloog en universitair hoofddocent aan de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg, de balans op van de ontwikkelingen in de kunstsociologie in Nederland gedurende de afgelopen tien jaar. De kunstsociologie was tot voor kort geen universitaire specialisatie en dat verklaart voor een deel het feit dat de Nederlandse sociologen zich tot nu toe nauwelijks hebben beziggehouden met theorievorming op dit gebied. De leerstoel kunstsociologie die in december van het afgelopen jaar door de Boekmanstichting aan de Universiteit van Amsterdam werd ingesteld is misschien een eerste stap in deze richting. Het accent van het kunstsociologische onderzoek heeft tot op heden gelegen op drie deskundigheidsgebieden; de sociologie van de kunstwereld om een formulering van Bevers te gebruiken, het beleidsgerichte kunstonderzoek en onderzoeken naar de cultuurdeelname. Veel sociologen hebben de afgelopen jaren emplooi gevonden in de kunstwereld en dit heeft als gevolg dat de ‘kijk’ op de complexe verhoudingen binnen de kunstwereld sterk sociologisch is bepaald. In maatschappelijke discussies over kunst is de sociologische benaderingswijze gemeengoed geworden, stelt Bevers vast.

Het artikel van Wim Knulst is de integrale versie van het derde hoofdstuk van de dissertatie *Van vaudeville tot video* waarop hij op 9 juni jl. promoveerde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. In zijn proefschrift beschrijft Knulst de belangrijkste veranderingen die zich sinds de jaren vijftig in het vermaakspatroom hebben voorgedaan. In het hier gepubliceerde hoofdstuk *Een excursie door de geschiedenis van vermaak en amusement* laat de auteur zien dat de toegankelijkheid tot verschillende vormen van vermaak in belangrijke mate werden bepaald door de verdeling van rijkdom en macht. Sociale ongelijkheid is van grote invloed geweest op de ontwikkeling van de manieren waarop mensen vertier zochten. De opkomst van de massamedia heeft dit patroon ingrijpend veranderd.

Herber van de Minkelis, student sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, beschrijft de veranderingen die zich hebben voorgedaan onder een deel van de beroepsgroep van beeldende kunstenaars na de afschaffing van de Beeldende Kunstenaarsregeling. In het huidige beeldende kunstbeleid van het ministerie van WVC blijkt er in de praktijk een hoge premie te staan op de vermeende relatie tussen de kwaliteit van het kunstwerk en de professionaliteit van de kunstenaar. Om in aanmerking te komen voor een stipendium, een materiaalkostenvergoeding of een werkbeurs worden stringente eisen gesteld aan professionaliteit en dan in het bijzonder aan presentatie en documentatie. Beeldende kunstenaars zijn daarnaast meer dan voorheen afhankelijk geworden van verschillende vormen van kunstbemiddeling: galleries, instellingen voor kunstuitlenen en artagencies. Van de Minkelis stelt vast dat het huidige beeldend kunstbeleid tal van onbedoelde effecten te weeg brengt en dat met name de eenzijdige accentuering van de relatie tussen kwaliteit en professionaliteit een regelrechte bedreiging

vormt voor de beroepspraktijk van beeldende kunstenaars.

Paul Kalma gaat in op *Socialisme, kunst en reclame*, de inaugurele rede van Bram Kempers bij de aanvaarding van de bijzondere leerstoel kunstsociologie aan de Universiteit van Amsterdam. Bram Kempers bespreekt op zijn beurt de studie *Leefstijlen in Nederland*, een onderzoek van Harry Ganzeboom, uitgegeven door het Sociaal en Cultureel Planbureau.

De rubriek onderwijsberichten informeert over de studieprogramma's van de opleiding 'culturele studies' zoals die aan de verschillende universiteiten en hogescholen wordt aangeboden. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de registratie en inventarisatie van scripties op het terrein van het kunstonderzoek. Het onderzoek op het gebied van musea staat centraal in de onderzoeksberichten.

De redactie

**Bibliografische gegevens**

Zonder auteur (1989) 'Ter introductie'.  
In: *Boekmancahier*, jrg. 1, nr. 1, 3-4.